Az Új Szó ingyenes melléklete

Könyvjelző

2006. november 16. 5. évfolyam 11. szám

books
bücher
könyvek

Pozsonyi olvasnivalók

8–9. oldal

Elhunyt William Styron amerikai író, egyebek közt a Feküdj le sötétben, a Nat Turner vallomásai és a Látható sötétség szerzője.
A Sophie választ (1979) című nagy sikerű regényéből készült film (Alan J. Pakula: Sophie választása, 1982) főszerepében emlékezetes Meryl Streep alakítását Oscar-díjjal jutalmazták. „Morális dilemma akkor keletkezik, amikor a helyes választás is jóvátehetetlen sérelmet okoz valakinek." (Kis János: Sophie-tól Blairig)

Fényképek: Barry Wetcher; Kathy Willens/AP Photo

Kultúrkörök határán

Díj és díjazottak a budmerici kastélyban. Balra Ivan Szabó, mellette Jozef Leikert

X

Krajinou sa vznáša
pierko anjela.

To nie sú vlasy mŕtvych,
ani mliečne dráhy komét.

Slnko oddeľuje
deň od noci,
zmýva prehrešky jesene.

Len drevené uhlie čmudí,
kreslí
večnosť prekliatych kostí.

Búchanie vlastným tieňom.

X

Angyaltoll lebeg
a táj fölött.

Nem halott haja szála az,
s nem is üstökösök csóvája.

A nap elválasztja
a napot az éjszakától,
lemossa az ősz vétkeit.

Faszén kormával
rajzolja ki
az elátkozott csontok örökkévalóságát.

Dörömbölünk saját árnyékunkkal.

LEIKERT

Az idén nyáron nyolcvanhat esztendős korában elhunyt Vojtech Zamarovský a szlovák tényirodalom kimagasló képviselője volt. Jól látszott ez a prágai távlatból is – a múlt század második felétől a cseh fővárosban élt, előbb az ottani szépirodalmi kiadóban dolgozott, majd szabadúszóként. Mégpedig kényszerű szabadúszóként, minekutána az ötvenes évek hivatalos kurzusa más boldogulást nem tett számára lehetővé. Ekkor fordult figyelme a történelem és a régmúlt idők értékei felé. Útleírásaival, valamint az egyiptomi, a mezopotámiai, és főként a görög és római antikvitás kincseinek értő láttatójaként, kiváló szintű ismeretterjesztő műveivel nemzedékeket nevelt. (Sokatmondó tény az is, hogy a görög civilizációt bemutató könyvét a görögök önismeretük forrásaként fordíttatták le maguknak.) Könyveinek fordítása és példányszáma minden idők legismertebb szlovák írójává emelte, ugyanakkor neve a szlovák könyvpiacon is fogalom maradt – utolsó könyve két évvel ezelőtt százezer példányban jelent meg. Magyarul több kiadásban több tucatnyi könyve jelent meg.

Szlovákiában nevét egy pozsonyi könyvesbolt viseli, s még életében díjat is alapítottak, melyet szintén róla neveztek el. Az idei Vojtech Zamarovský-díjat október derekán a szlovák tényirodalom két jeles képviselője, Ivan Szabó és Jozef Leikert kapta megosztva.

Jozef Leikert – egyáltalán nem mellesleg – költő is, eddig hat verseskönyvét adták ki, s költészetét már számos nyelven szólaltatták meg. *Pominuteľnosť* (2005) című kötete hamarosan magyarul is megjelenik *Mulandóság* címen, Tóth László fordításában, Szabó Ottó illusztrációival. Ízelítőnek szánt, itt olvasható versét és fordítását kéziratból adjuk közre.

(cs.g.)

Rovart kontra Litera. Balra Szászi Zoltán (Rovás), az asztalfőn Györe Gabriella (Litera). Az asztalon a demarkációs vonalak modellezése

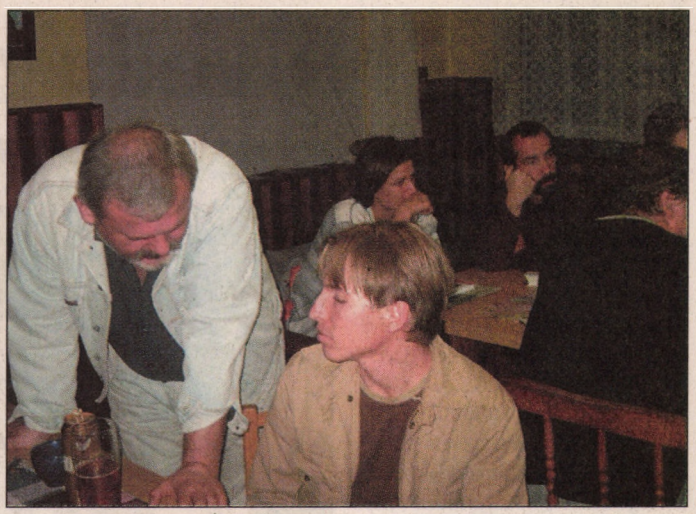

A Szlovákiai Magyar Írók Társasága kapcsolatokat ápol és épít. Hizsnyai Zoltán (balra) szájáról Szaniszló Tibor issza a szót

Egy galaxis behálózása

„Printet parancsol a régi virtus.
Eltűnt a text, s szive, a vírus,
De papíron a költemény."
Térey János

A Spanyolnátha küldöttsége. A nevével ellentétben (nem pusztító módon), már a jövő nemzedékre is gondolva. Elöl jobbra: Vass Tibor főszerkesztő *Szekeres Éva felvételei*

Bizarr dolog egy könyveket jelző melléklet hasábjain (lásd még: www.ujszo.com – a szerk. megj.) kvázi a Gutenberg-galaxis végére törő összejövetelről hírt adni. Hisz nem eléggé, szóval nem egészen kétségtelen, hogy az Internet mit is kezd kis birodalmunkkal, a könyvekkel. Egyfajta szimbiózis alakul-e ki, vagy pedig felszámolja majdan ezt a táblák tartotta „gerinces" tartományt. Ha másért nem, bizonyára már ezért megérte elzarándokolni Rimakokavára, ahol is a Rovás Polgári Társulás (www.rovart.com) kezdeményezte, hogy megszervezi a jelenleg futó irodalmi, művészeti weboldalak szerkesztőinek a találkozóját. Valamire, azt gondolom, ráéreztek, már ez is meglehetős esemény lenne, de erre még minimum ráadpláz az, hogy a meghívást a legtöbben (értsd: a szakma színe-java) el is fogadták: így Magyarországról a Spanyolnátha (www.spanyolnatha.hu) és a Litera (www.litera.hu), Erdélyből az Irodalmi Jelen (www.irodalmijelen.hu) és a Várad (www.varad.ro), szűkebb pátriánkból pedig a Szlovákiai Magyar Írók Társasága (www.szmit.sk).

Miután a megjelent oldalak képviselői néhol meglehetősen invenciózusan, néhol ironikusan, önkritikát sem mellőzve bemutatták honlapjukat, konstruktív beszélgetések, viták és ötletek eredményeképpen sikerült létrehozni egy közös nyilatkozatot („Kortárs szövetség" néven), amelyben a megjelent honlapok szerkesztői együttműködésről, az alkotások, az információk, bannerek cseréjéről és kölcsönös támogatásukról biztosították egymást. És hogy a jó illatú kötetek ezután is piszkosul remegjenek a kezünkben, a találkozó résztvevői további seregszemlék rendszeres szervezésére, valamint egy nagyobb közös projektum létrehozására tettek ígéretet.

Igen. Kedves *Könyvjelző*-olvasó, valami ilyesmit sikerült kideríteném Rimakokaván, ahol a táj szépsége akár feledtethette volna is velem, hogy létezik írásom, az összejövetel tárgya. Az azért megnyugtatónak tetszik, hogy hasonlóan a Literához, a Rovart szerkesztői is tervezik évente a honlapjukon megjelent legjobb írások könyvbeli megjelentetését. Addig bizakodhatunk. Nem kell talán még végszót keresnünk. Készülhetünk írásunk utolsó, sejtelmes mondatára.

Teszem azt, egy jó tanács: fogjunk hálóval *rovart.*

Mizser Attila

Novellaközelben

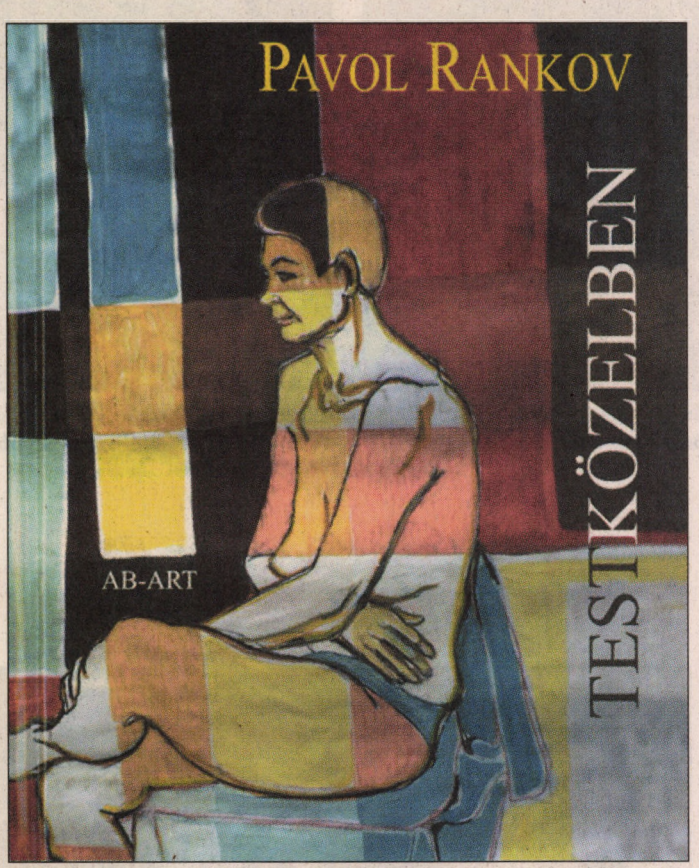

Erőszakos, beteg, titkokkal terhelt világ tárul az olvasó elé Pavol Rankov *Testközelben* című könyvének lapjain. A kortárs szlovák próza középnemzedékéhez tartózó, számos irodalmi elismerést begyűjtő szerzőnek – ki hinné? – ez csupán a harmadik kötete, melyben tizenkét novellát (bár Farkas Zsolt *A novellától a textusig* című tanulmányának ismeretében, melyben a szerző kijelenti: „Novellák nincsenek, csak szövegek", kissé bizonytalanul írjuk le ezt a terminust) ad közre. A könyv magyar nyelven egy évvel az eredeti megjelenés után, 2005-ben látott napvilágot, Horváth Erika fordításában, az AB-ART Kiadó *Kenguru zsebkönyvek* sorozatának kilencedik darabjaként, így Rankov Bárczi Zsófia, M. Csepécz Szilvia vagy éppen Monoszlóy Dezső mellett nem került rossz társaságba.

Sokért nem adtuk volna, ha a *Testközelben*t Rankov előző könyve, a *My a oni/Oni a my* ismerete nélkül olvashattuk volna el, de erről később. A *Testközelben* jobbára egyenletes színvonalú, nem ritkán már felütésükben baljós szövegei a csattanóra vannak kifuttatva; az olvasó bizonyos lehet benne, a végén meg fog döbbenni. A megdöbben(t)és persze nem esztétikai kategória, s egy irodalmi mű érték(elhetőség)éről vajmi keveset mond, de hát (az íróasztalnál, kezükben ceruzával a professzionális olvasó benyomását keltve olvasók viszonylag szűk rétegét leszámítva) ki tud letenni olyan elbeszélést, mely így kezdődik: „Már nem emlékszem, mikor jutott először eszembe, hogy a kapcsolatunk gyilkossággal végződik"?

A vészjósló mondatot a *Kutyák* című, hangsúlyos – kötetnyitó – pozícióba került novella narrátor főhőse mondja. Óvatosan kell kezelni ezt a szerkezetet, mert könnyen egyirányúsíthatja olvasásunkat. A fenti mondat ismeretében hajlamosak lehetünk azzal az előfeltevéssel végigolvasni a szöveget, hogy az bizonyosan az egyelőre ismeretlen másik fél erőszakos halálával fog befejeződni. Szereptévesztés lenne e sorok írója részéről, ha felfedné, melyik szereplő pusztulásával ér véget a novella, melyben egy negyvenegy éves hivatalnok és egy tizenöt éves kamaszlány szerelme tematizálódik.

Nabokov kultuszművének megjelenése után ötvenegy évvel ezen – és irodalmi műn általában – már kevesek botránkoznak meg, névtelen, esetlen hivatalnokunk mellett még Rácz Olivér *Kisszöcskéjének* pedofil vonásokkal megrajzolt iskolaigazgatója is Don Juannak mondható. A leginkább átlagosként jellemezhető, boldogtalan házasságban élő főhős lánya barátnőjéhez, Liliánához kerül közel, egy teljesen hétköznapi, banális helyzetben: kutyasétáltatás közben. Míg a férfi törpe snaucerét, Liliana ír farkaskutyáját (a szövegben farkasölő) sétáltatja a lakótelepen, s ahogy az eleinte suta, pajkos nőstény agárféle túlnövi és megsebzi játszótársát, úgy növi egyre túl Liliana is a férfit. Utolsó szeretkezésük alatt Liliana farkasebe leteríti a férfi snaucerét... S mivel egy ilyen – a társadalom által is rosszul tolerált – kapcsolat nehezen tartható fenn sokáig, szükségszerűen eljön a befejezés, melyet az egyik fél nehezen tud feldolgozni, így valakinek meg kell halnia. Mindezt persze már a novella első mondatának elolvasásakor tudjuk...

Aki Rankov-kötetről szeretne (még ha csak rövid) recenziót (is) írni, meg kell küzdenie azzal, hogy úgy ébressze fel másokban az olvasási vágyat, hogy közben a legfontosabbat, a csattanót ne fedje fel, s amellett saját írása is kompaktnak tetsszék, nem keltve a befejezetlenség érzését. (Ennek talán legszebb példája Benyovszky Krisztián *My a oni/Oni a my* recenziója a Szörös Kő 2002/2. számában.) A kötetben vannak olyan szövegek remek „titoknovellák", melyekre az ilyen eljárás nem is alkalmazható... A továbbiakban e rövid ismertetés keretében három novellát emelnénk ki.

A *Kutyákhoz* hasonlóan ugyancsak a „végével kezdődik" a *Light my fire* című szöveg, melynek öregedő, piromániás festőművésze nem is sejti, hogy a tüzet ötvenegyféleképpen ábrázoló festményei milyen hatással lesznek egy felszarvazott férjre. A novella cselekménye két szálon fut. A dőlt betűvel szedett részekben az ismeretlen, kétségbeesett férfi tragédiája tárul fel, akiről csak annyit tudunk, hogy csalja a felesége. Zaklatott állapotban keveredik véletlenül Teodor kiállításmegnyitójára, ahol eleinte kényelmetlenül feszeng, majd az egyik kép, mely a feleségéhez hasonló nőt ábrázol, felvillant előtte egy lehetséges megoldást. Ebből a jelenlevők, akik később szembesülnek a következményekkel, semmit sem sejtenek.

A párbeszéd egyik fele az átlagosnál nagyobb együttműködést kíván az olvasótól, a másik fele ugyanis hiányzik. Ami megvan, az egy négyéves kisfiú szövege, aki egy negyvenhárom éves férfival elegyedik beszédbe egy padon. Egy várótermi padon. Egy pszichiátriai szakrendelő várótermében. Egy kisgyerek nézőpontjából ismerhetünk meg egy olyan meghatározó negatív élményt, mely az egész család életére kihatással volt. A „bácsi" – legalábbis a „gyermekszövegből" úgy tűnik – nem is mindig érti, miről beszél a kisfiú, vagy nem is mindig érdekli. A kisfiú számára több mint valószínű, hogy játéknak tűnt, amit tett, s az esetleges következményeket nem tudta felmérni. Naiv gyermekhangra hangszerelt brutalitás.

A *Black & White* szintén egyszereplős novella. Egy középkorú férfi gondolatain keresztül követhetjük figyelemmel a hiányállapot kialakulását: hogyan veszítette el szerelmét. Egyszer véletlenül egy fényképkiállításra téved be, ahol egy fotón felfedezi a lányt, akit drogfüggősége miatt már rég elveszített. Az emlékek alaposan felkavarják, de visszatér a kiállítóterembe, és azzal szembesül: a felvétel akkor készült, amikor a lányt már senki nem kaphatta lencsevégre. Aztán lakásának pincéjében, ahol egyebek mellett a lányról őrzött fényképeket és videokazettákat is tárolta, kiderül: semmi nem olyan egyértelmű, ahogy azt addig a szöveg alapján gondolhattuk.

A *Testközelben* – sajnos – sem témáiban, sem alkotói módszereiben nem nyújt újat a szerző előző kötetéhez képest, tehát aki nem olyasmire vágyott, annak csalódás lesz. Ez az egyetlen negatívum, amit el tudunk mondani a könyvről. Viszont valószínűleg a legtöbben azért veszik a kezükbe Pavol Rankov új kötetét, mert az előző kettő „bejött" nekik. Nos, akik azt szeretnék kapni, amit az előzőek nyújtottak, azok valószínűleg megkapják. A *Testközelben* könnyed, olvasmányos, izgalmas, szórakoztató alkotás. Egy hétvége alatt „elfogyasztható", és az egyszeri időráfordítást bizonyosan megéri. Arról viszont nem vagyunk feltétlenül meggyőződve, hogy a „poénok" ismeretében másodszori olvasásra is érdekes lesz a kötet.

Kocur László

Pokol és mennyország

Ardamica Ferenc: Nem loptam én életemben

Mielőtt írni kezdtem, könyvespolcomon Ardamica Ferenc-köteteket kerestem. Megszámoltam, nyolc van belőlük. Gyűjtöm, vásárlom, mert jó őt olvasni. Egyrészt közel is áll hozzám, hiszen szintúgy kisvároslakó mint én (a távolság Losonc és Fülek között alig tizenöt kilométer), nagy lokálpatrióta, másrészt meg hát mi, földik, íratlan szabály, össze kell hogy tartsunk. Különösen Nógrád e szegletén.

És hát harmadsorban én még mindig azt hiszem, hogy Ardamica Ferenc nem került olyan pozícióba (írhattam volna megbecsülést is), amilyet már réges-rég kioszthatott, felírhatott volna számára a sors, ahonnan már gondtalan lehetne a megérdemelt hátradőlés, a zavartalan nézelődés, legyen szó akár kertes ház ornamentikás erkélyéről, akár kopott panelház hetedik emeletnyi aligszobás ablakairól.

De hát minek is lenne rá szüksége, mikor az író tisztánlátásával semmilyen probléma, ő pontosan ismeri még a patkánymérég adagolásának mivoltát is, irodalmi hasonmása mintájára nem keverheti ösz-sze vízzel a savat.

Látleletei precízek és időtállóak. Amíg a képzeletbeli pálya egyik térfelén a tragikumot, kilátástalanságot és kiszolgáltatottságot sorakoztatja fel, a felszabadult mosoly, a humor, a magunkban hordozgatott folyamatos főnix utáni vágyakozás állít ellenfelet a másik oldalon. Realista síkon, sok-sok helyen már tipikus naturalista stílusjegyek számolnak be a kisemberek hol szomorú, hol tragikomikus kálváriáiról. A novellák szereplőinek foglalkozásai, valamint a történetek színhelyei adekvátak ehhez az írásmódhoz. Hogy csak néhányat említsek: halottszállító, egy feleségét könnyedén megcsaló, erkölcsileg a végletekig lealacsonyodott hivatalnok, képmutató pártelnök, tolókocsis, magatehetetlen férfi, „hatalmát" büszkén fitogtató vámos, szájüregrákos szerelmes, egy tragikus balesetig eljutó, céljait folyamatosan feladni kényszerülő főhős, hatvannyolcas, nőt gyalázó és megbecstelenítő szovjet katonák, álszent, a politika által megerőszakolt karrierista férj, féreg- és rágcsálóirtó brigád. Zola fetrengene a gyönyörtől.

Kijelenthető: Ardamica Ferenc ismeri a titkokat. Tud nézni, tud látni. A lakatjaihoz párnája alatt őrzi a nyitó kulcsokat. Rá- és megérzése kimagasló. Tisztában van a terítéssel, a sajátos, étvágygerjesztő tálalással. A főfogás az ő specialitása. Ha beveszi a gyomor – s ezt ő ismeri a legjobban – , már nincsen baj. Még a vécéfülkében elfogyasztandó rum per kávé sem lephet meg bennünket.

2005 végén a Nap Kiadó gondozásában jelent meg a *Nem loptam én életemben.* Válogatáskötet, tíz etalonrövidprózával. A kötet önálló írásai szinte egybeolvasva is kínpadra fektetnek, tükröt nyomnak a múlt elé, hol a kontúrokat már könnyű felismerni, hol szorul a hurok, és az akasztott ember kötele sem hozhat reményt, megtisztulást. Kíméletlen szembenézése ez a kornak, melyben torz alakok még torzabb cselekedeteikkel bizarr konstellációkat hoztak létre. Ardamica Ferencnek erről nem kell beszélni. Ő ezt pontosan ismeri, hiszen saját bőrén tapasztalta. (Húsz évig nem jelenhettek meg művei.)

Ez a könyv azonban nemcsak a múltról szól. A groteszk, az abszurd mindennapjainkba fészkelte magát. Jeleit, nyomait magunkban, magunkon hordozzuk. Ardamica sorai testünkbe másznak, lélekig tetoválnak. Finoman decens fekete humorával először megnevettet, hogy aztán annál mélyebben szorítsa el az ereket. Kiút nem nagyon létezik, csak próbálkozások.

Ennek ellenére mégsem biztos, hogy keserűek ezek a novellák. Hosszú az alagút, de van vége. Ott sok minden várhat bennünket. Akárcsak az élet. Lehet pokol. És lehet mennyország.

Vankó Attila

„Akárcsak az élet. Lehet pokol. És lehet mennyország."

Személyesség és morális tartás

Barak László költő és publicista a magyar irodalom azon alkotóinak nyomdokain jár, akiknek életművében költészet és közírás nem válik mereven szét, mindkettőt a közéleti aktualitás ihleti és élteti. Ha elődeit kellene megneveznem, leginkább a közelmúltban elhunyt Eörsi István neve jutna eszembe. Akárcsak Eörsi, Barak is mindig személyisége teljes súlyával áll írásai mögött. Bármiről ír, sarkosan, nemegyszer provokatívan fogalmaz, sosem bújik valamiféle álszent álobjektivitás maszkja mögé. Szubjektivizmusa akkor is tiszteletet ébreszt, ha az olvasó nem ért egyet ítéleteivel. Barak gyakran gerjeszt haragot ellenfeleiben, amikor valamely politikai, társadalmi vagy morális kérdésben a probléma elevenére tapint. Meggyűlt a baja a vidéki kiskirályokkal már a rendszerváltás előtt is, mért tenne hát lakatot a szájára a mai szép, új világban, ha úgy látja, ez sem mindenben szép és új? Heti rendszerességgel évek óta gyűjti a parazsat a fejére, kellemetlenkedik hol az Új Szóban, hol a Csallóközben, olykor az Élet és Irodalomban is. Vélhetőleg ellenségei száma is évről évre gyarapodik. Pedig nem tesz egyebet, csupán mint publicista, teszi a dolgát, következetesen ragaszkodva azokhoz az értékekhez és morális elvekhez, amelyek nélkül a liberális demokrácia működésképtelen lenne. Ehhez pedig van némi jogalapja. Ott volt a Független Magyar Kezdeményezés létrejötténél, nem csinált politikai karriert, nem sározódott be, s amikor az ügynöklisták nyilvánosságra kerültek, a múltján sem találtak foltot. Őrzi, ami értelmiségi ember számára a legfontosabb, a szellemi függetlenségét. Barak László ezért sokak szemében kellemetlen ember és ellenfél.

Publicisztikája átütő erejének több komponense van. Az egyik közülük a már említett személyesség és morális tartás. Liberális nézeteit nem rejti véka alá. Ha a magyarság kérdeiről szól, kerüli a szólamokat és a dagályos, patetikus retorikát. Kerüli az érzelgősséget és a büsmagyarkodást, s ha kell, odamondogat az MKP-nak is. Véleményét sosem csak a napi politika horizontján artikulálja, hanem annál szélesebb társadalmi, morális és világnézeti összefüggésekben. Nem provincialista szellemben nyilvánít véleményt provinciális kérdésekről is.

Írásainak sava-borsát mégis, úgy tűnik, a stílusa adja. Barak az évek során kimunkált egy olyan beszédmódot, amely összetéveszthetetlenül eredeti, s szegről-végről rokonságban áll a szlovákiai magyar közírás nagy öregjének, Tóth Mihálynak stílusával. Beszédmódja, akárcsak Tóth Mihályé, a szépirodalom felé mozdul, jócskán magába szív belletrisztikus elemeket, ami nagyon kevés szlovákiai magyar közíró stílusáról mondható csak el. Amiről sokan patetikusan szólnának, Barak épp ellenkezőleg. Dekonstruálja a pátoszt anélkül, hogy írásainak szenvedélyes hangvétele gyöngülne ettől. Ez a szenvedélyesség hitelesíti mondanivalóját olyankor is, ha az olvasó úgy érzi, a szerzőnek nincs igaza vagy egy kicsit túllőtt a célon. A dekonstrukció egyik eszköze az irónia, amely nála gyakran csap át szarkazmusba. A másik a szöveg olykori tudatos alulretorizálása, amely fokozza írásai hangvételének közvetlenségét.

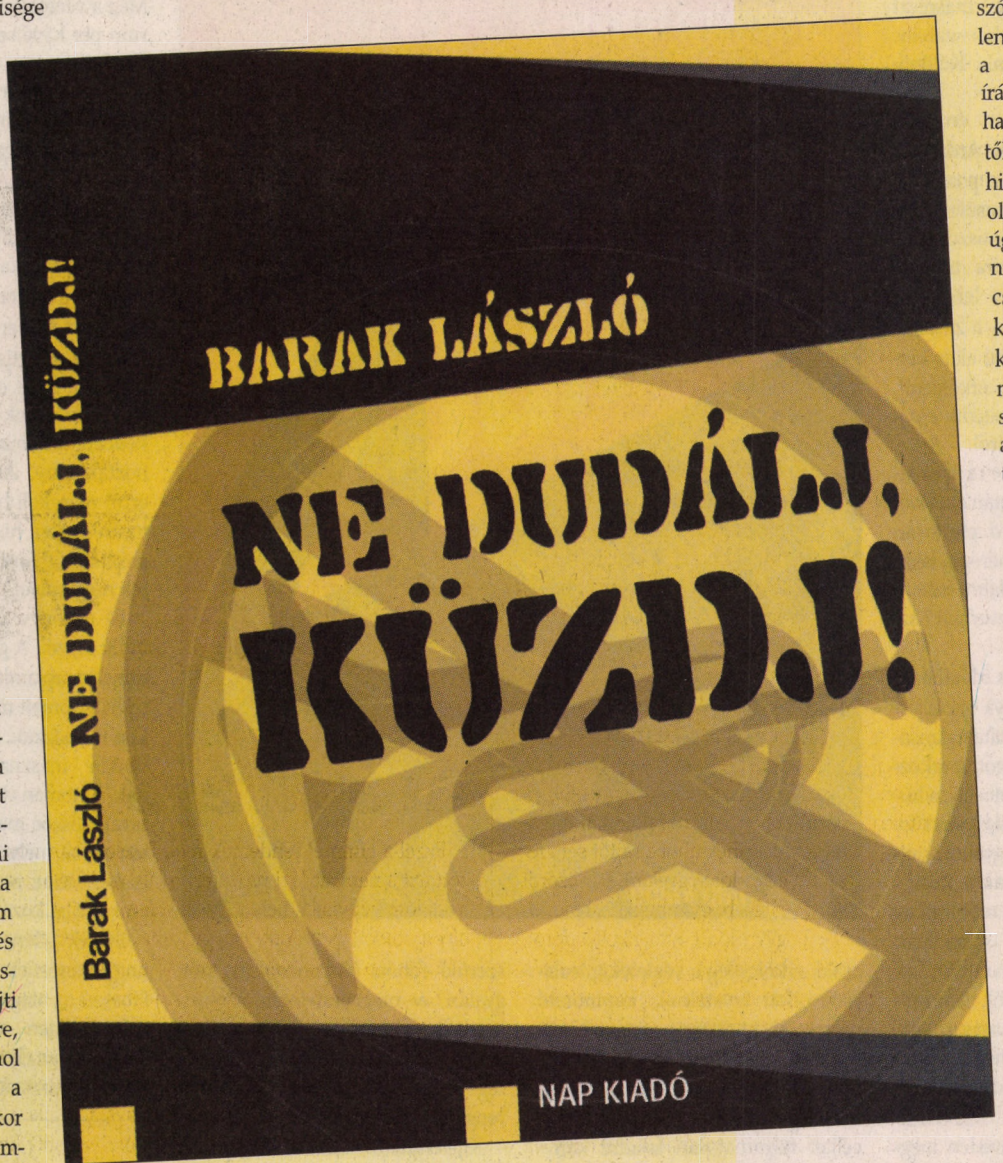

Ez a kötet reprezentatív válogatás Barak Lászlónak a legutóbbi öt évben publikált közírásaiból. A számukat tekintve sem kevés publicisztikák így, egybeolvasva, egy olyan erős kontúrokkal megrajzolható személyiséget állítanak az olvasó elé, akinek a szava szlovákiai magyar közéletben már most is sokat nyom a latban. Véleményeit és gondolatait azoknak is érdemes fontolóra venniük, akiknek a világnézete vagy a politikai nézetei távol állnak az övétől. Ne feledjük, a szólásszabadság akkor ér valamit, ha lehetővé teszi a különböző nézetek artikulálását és azokat párbeszédképessé teszi. Hogy ez a kötet iskolát teremt-e a szlovákiai magyar publicisztikában, a jövő dönti el. Én úgy gondolom, eséllyel pályázhat ilyen rangra is.

Grendel Lajos

(A két szöveg a kötethez írt elő- és utószóként jelenik meg. – a szerk. megj.)

Sokszereplős komédia

Annak idején, az újságíró-iskolában azt tanították nekünk, hogy a publicisztika műfaji jellegzetessége az asszociativitás. Ez egyáltalán nem azt jelentette, hogy a publicistának írás közben mindenféle érdekes jutna eszébe a témáról, hanem ellenkezőleg. Hogy a valóság hírlapokban elemezhető szegmense a tömény, dögletes unalom, és az újságíró kénytelen valami egészen másról beszélni; a művészet abban áll, hogy ez a másvalami öt percig elszórakoztassa az olvasót (ami az esetek 98 százalékában nem történt meg). Aztán jött a rendszer le- és felváltása, melyről boldog emlékezetű miniszterelnökünk nem az őrség-, hanem a gatyaváltásra asszociált, és itt elváltak az addig unalomsorban tartott országok útjai. Magyarországnak egy sokféleképpen cifrázott, de alapjában véve kétoldalú törzsi ellentét továbbélése jutott, annak eredményeként, hogy a fent említett miniszterelnökön és szűk körén kívül szinte senki sem képviselte a középosztályban lehorgonyzott konzervativizmus eszméjét. A jobboldaliságot máskülönben égő szemű, vásott öltönyű értelmiségiek és kasszakulcsot pörgető népi fiak-lányok igyekeztek eljátszani, mérsékelt sikerrel. A másik oldalon pedig a történelem cinikus tréfájából igen népszerűvé vált baloldali diktatúra túlélő epizodistái találtak egymásra ugyanezen diktatúra lebontóival az égő szeműek és kasszakulcspörgetők fenyegetésének hatására. Sokan és sokféleképpen próbáltak és próbálnak kiszabadulni e kétszereplős játékból, mostanra leszögezhetjük: csekély eredménnyel. A játék izgalmas, de szabályaiból következően túlságosan komoly, félelemmel terhelt. Saját oldala képviselőinek mindenki reflexből túl sok észt és erkölcsöt, az ellenoldal fő- és mellékalakjainak túl sok butaságot és démoni erkölcstelenséget tulajdonít. A nyílt, középkorias téboly csak néha tör át, mintha egy másik univerzumból jönne, de olyankor hatalmas meglepetést kelt, mert mindenki megpróbálja elfelejteni, hogy létezik. Mindez feltétlenül túlzott illemtudásra, de legalábbis önfegyelemre szoktatja a publicistát.

Bezzeg Barak.

Nála a közélet olyan, akár egy reneszánsz kori vásári komédia: „A legprimitívebb cirkusz maga a politika. Lévén, hogy a legnagyobb arányban uralják botcsinálta bohócok…" Az ember sejti, hogy Szlovákiában bohócfelhozatal szempontjából nem lehet lényegesen rosszabb a helyzet, mint a határtól délre, de akkor is a szabadság üde fuvallata csap meg, ha gondtalan szarkazmusának viránya között andalgunk. A francba. Ezek a publicisztikus írások rettentően asszociatívak, de rettentően életszagúak is. Gengszterek, szajhák, elmeápoltak, okostónik, kicsit hülye üstökösök, narcisztikus ripacsok, zsigeri fasiszták, sekrestyeszagúak, bohócok, zsonglőrök és egyéb mutatványosok – hát itt senki sem szent? Nem. Mintha a *Retúr a pokolba* obszcén maffiavilágával találkoznánk itt is, csak politikában elbeszélve.

Irigylem Barakot, mert a magyarországinál őszintébb, vulgárisabb és őszintébben vulgáris politikai forgatagról mesélhet, ahol a sajtót sem feszélyezi az oldalfegyelem, bűnözőről le lehet írni, hogy bűnöző, a bolondról, hogy bolond, az alakoskodóról, hogy alakoskodó. Ezt a sokszereplős komédiát nem írja át a nemzeti kérdés – bár a kisebbségi helyzettel járó felelősség és tét mégiscsak méltóságot ad annak, aki nem feledkezik meg róla. A *farce* közepén adódnak komolyabb pillanatok. Ahogy a szösszenetek írójának Mikszáth és Rejtő utáni humora is olyan pozíciót sejtet, amelyre tisztelettel tekinthetünk: úgy látszik, a demokrácia, ha napi működése gyakran viszolyogtató is, létrehozza azokat a magaslati pontokat, ahonnan bajai tisztán láthatók. És úgy rémlik, demokráciában kisebb gond, ha túl sok a hülye, mint ha túl sok a félelem.

Széky János

Romboid

Az évi tíz számmal (plusz egy ráadásszámmal) megjelenő *Romboid* legfrissebb darabja több (három) magyar irodalmi vonatkozásban is érdekeltté teheti olvasóit, amint ezt a derűlátásra okot adó tényt a címoldal is meglehetős rózsásan kiemeli: BORBÉLY, TŐZSÉR, GRENDEL – olvasható a fedéllapon. Belelapozva a folyóiratba, kiderül, hogy Borbély Szilárd *Halotti pompa* (Kalligram, legutóbbi kiadása: 2006) című kötetéből fordított egy csokornyi verset az ő költészetéhez tapasztalhatóan közelálló poétikájú Ján Buzássy, Zuzana Hegedűsová segédletével. Egy tucatnyi Borbély-szekvenciával lett így gazdagabb a szlovák fordításirodalom, meg egy nem akármilyen ráadással: a tizenharmadik szonettet ugyanis Tőzsér Árpád átültetésében olvashatjuk. Tőzsérnek a fordításokhoz készült kisesszéje a lapban forgalomba hozott Borbély-motívumok stílusos lezárásaként olvastatja magát. És mindezek után Grendel Lajos *Tömegsír* című regényéből olvashatunk egy hosszabb részletet Juliana Szolnokiová fordításában. (A teljes regény *Hromadný hrob pri New Honte* címmel most jelent meg a Kalligramnál Karol Wlachovský fordításában.) Íme, e *Romboid*-belinek egy párbeszéd-szekvenciája:

„A ako váš otec vedel, že tí partizáni boli falošní, a nie praví?" spýtal som sa, keď sa Almási začal zberať na odchod.

„Tak, že boli ako tí praví."

„Ako sa potom dali odlíšiť praví od nepravých?"

„Tak, že falošní partizáni sú navlas podobní pravým. Dokonale sa maskujú. Keby sa nemaskovali, každý by hneď vedel, že sú to falošní partizáni."

„No keď sa tak dobre maskujú, potom ich nemožno odlíšiť od ostatných!"

„Pravdaže nemožno! To je ten fígeľ."

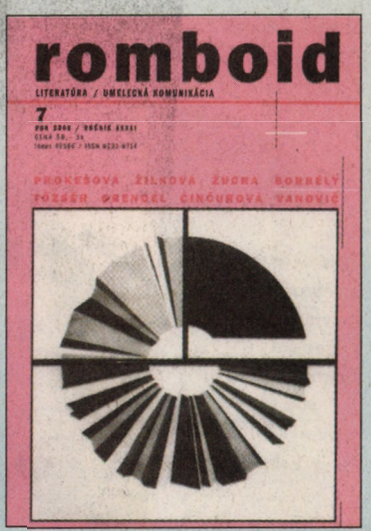

ars litera

Ezzel a címmel rendezték meg Pozsonyban november 7. és 15. között azt a nemzetközi prózafesztivált, melyen a kortárs európai prózairodalom képviselőinek színe-java felvonult. A beszélgetésekkel és felolvasásokkal bemutatkozó szerzők közt két magyarországi is szerepelt: Ficsku Pál és Németh Gábor, akinek szlovákra fordított regénye (*Si Žid?*, Kalligram, 2006), akárcsak a lengyel Stefan Chwiné (*Hanemann*, Kalligram, 2006) a helyszínen megvásárolható volt. A hazaiak a szlovák felhozatal legjavát nyújtották: Jaroslava Blažková, Daniela Kapitáňová, Karol D. Horváth, Etela Farkašová, Márius Kopcsay, Dušan Mitana, Pavel Vilikovský, Balla. Ők egyébként valamennyien bekerültek az idén alapított Anasoft litera nevű, kétszázezer koronás prózadíj döntőjébe. (A nyertest is ezen a fesztiválon hirdették ki. A díjat Pavel Vilikovský kapta, *Čarovný papagáj a iné gýče* című kisprózakötetéért.) A *Könyvjelző*, miközben készült ez a száma, még ott lehetett a nyitó napon, s négyszemközt kérhetett elnézést Pavel Vilikovskýtól, amiért októberi száma Pavolnak írta a nevét. (Nem tesz semmit, a személyi igazolványomban is így szerepel, legyintett nagyvonalúan a szerző.) Volt rangos műfordítói műhelyek bemutatkozása is – ezen belül két prózaíró egy-egy könyve angol, német, olasz és cseh fordításának jogát-lehetőségét nyerte. Közben (12-én, vasárnap) Koltai Lajos *Sorstalanság* című filmjét vetítették, s a legutóbb Somorján hallott *Triton* Pozsonyban is kavarta a dzsesszt. **(cs)**

Olvasnivalók I

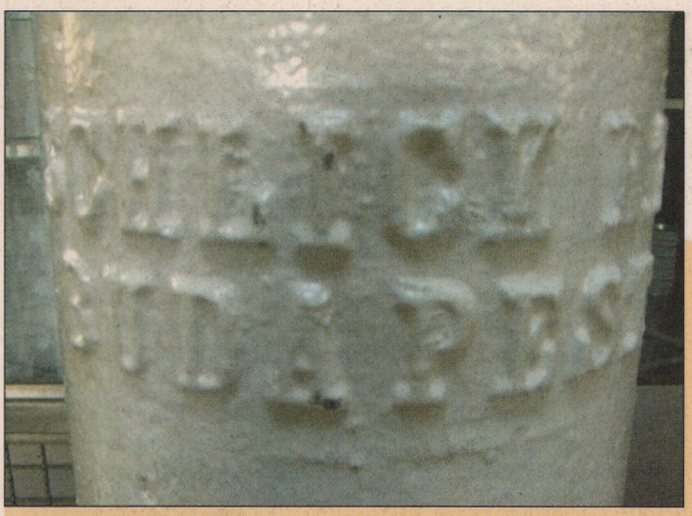

1. A régi vásárcsarnok épületének vaskonstrukcióját a budapesti Schlick vas- és gépgyár szállította, amint ez a belső oszlopokon valamelyest még látható-kitapogatható

2. Kétnyelvű (szlovák és német) felirat ötemeletnyi magasságban a Nedbal utca egyik tűzfalán (az egykor volt Čermák-féle tisztító- és kelmefestő cég reklámja)

3. Pozsonyi ritkaság: magyarul is beszélő többnyelvű könyvesbolt a Lőrinckapu utcában. Bent a magyar polcon csekély, ám annál változatosabb a kínálat: Csicsay Alajos novellái (Hajnali álom), Mészáros András nívódíjas kötete (A filozófia története Magyarországon), Barak László válogatott versei (Meg volt ám szenvedve minden!), Jiří Drašnar regénye (Forradalmakról, titkos társaságokról...), John King kultuszkönyve (A futball faktor), Lacza Tihamér művelődéstörténeti kalauza (Utazók, felfedezők, hódítók, kalandorok)

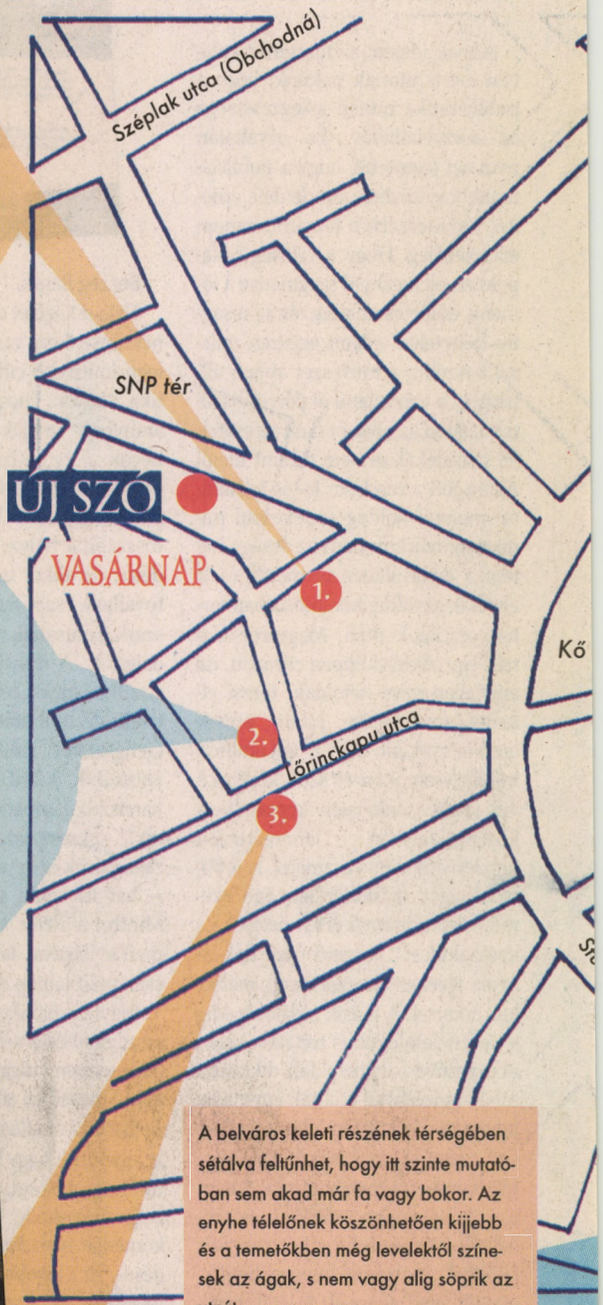

A belváros keleti részének térségében sétálva feltűnhet, hogy itt szinte mutatóban sem akad már fa vagy bokor. Az enyhe télelőnek köszönhetően kijjebb és a temetőkben még levelektől színesek az ágak, s nem vagy alig söprik az utcát.

Térkép: Új Szó/Könyvjelző

4. Meglehetősen avítt B
dombormű szlovák nyelvű
lával a hajdani Kórház (Isp
Szent László-temploma mell
egyébként a tábla szöveg
tétben nem ebben, hanem
közti, már nem létező ház
1894 és 19

ozsonyban III.

5. Kétnyelvű (szlovák és magyar) Szalatnai Rezső-emléktábla (a dombormű kisplasztika Mag Gyula alkotása) a Duna utcai Magyar Tannyelvű Gimnázium és Alapiskola (Duna u. 13.) bejárata mellett. A Kempelen, a varázsló szerzője csak rövid ideig oktatott itt

6. A közelmúltban elhunyt Július Satinský (a több kultúrájú és nyelvű Pozsony és az általa jelképessé emelt Duna utca szószólója) emlékének állított szobor talapzatának háromnyelvű (szlovák, magyar és német) felirata: „A mi utcánkban szabadság van" (Cs. G. felvételei)

ÚJ KÖNYVEINK

A család kalendáriuma 2007
Szívderítő NAPtár
Nap Kiadó

A jövő évre szóló kalendárium tele mindennapra alkalmas tanáccsal, pihentető, elmés vagy éppen szívderítő olvasmányokkal. A naptári részen kívül színes rovatokkal: család, vendégségben, időutazás, képzőművészet, film, szépirodalom, háziorvos, életmód, divat, kertészkedő, keresztrejtvények, wellness horoszkóp, terjedelmes gyermekkalendárium.

Fűzve, 224 old., 16,5x23,5 cm
bolti ár: 120 Sk
kedvezménnyel: 90 Sk

Barak László
Ne dudálj, küzdj!
Nap Kiadó

A költő és újságíró szerző jellegzetes ismérveit felmutató kötet öt év publicisztikájából kínál átfogó válogatást. A frappáns jegyzetekben és kommentárokban a regionális, országos és az ország határain átnyúló események, politikai-közéleti történések jelentősége kritikus hangú értékelőjük szerint látszik hol a véltnél fontosabbnak, hol meg éppenséggel nevetségesen elenyészőnek. Grendel Lajos előszavával, Széky János utószavával.

Kötve, 424 old., 12x16 cm
bolti ár: 175 Sk
kedvezménnyel: 150 Sk

Bernhard, Thomas
Megzavarodás
Kalligram

Az osztrák irodalom klasszikusának (1931–1989) ez a második regénye most jelenik meg magyar fordításban (a fordító Adamik Lajos utószavával) először. Az életmű szövedékében elhelyezve egy szerkezetileg különleges műről van szó, mely az előadásmód montázs- és kollázstechnikájával a regény földrajzi és elbeszélői térképét függőben hagyva a bernhardi túlzásművészet egyik remekének tartható.

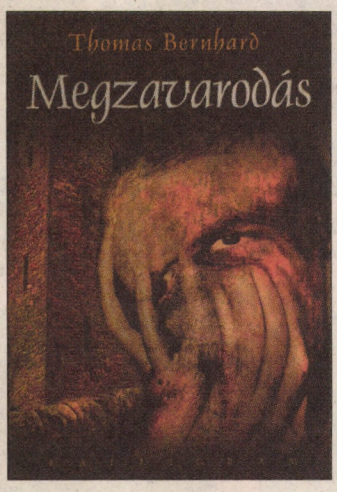

Kötve, 192 old., 14x21,3 cm
bolti ár: 190 Sk
kedvezménnyel: 170 Sk

Bodnár Gyula (összeáll.)
Alma mater
Lilium Aurum

A könyv egy „katedrális" vállalkozásnak, nevezetesen a *Katedra* című, szlovákiai magyar szülők és pedagógusok lapja *Alma mater* címmel néhány évvel ezelőtt rajtolt rovatának köszönheti létrejöttét. Ebben jeles szlovákiai magyar személyiségek vallanak egykori iskoláikról, melyeknek a megismerése hasznos lehet mindnyájunk, kivált pedig a fiatalabb nemzedék számára.

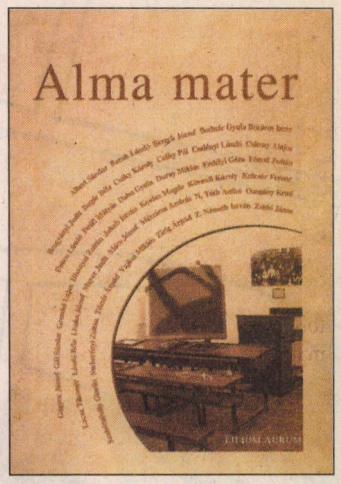

Kötve, 160 old., 15,3x21,8 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 198 Sk

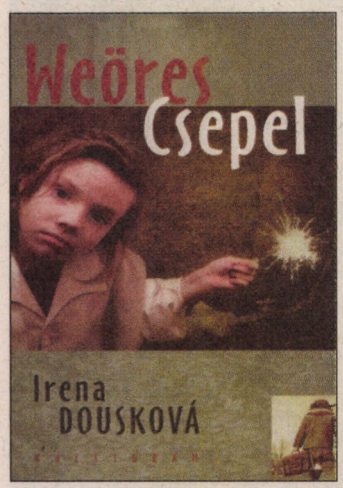

Dousková, Irena
Weöres Csepel
Kalligram

A magával ragadó, olvasmányos kisregénnyel, mely humor, ironikus korrajz és felemás nosztalgia keveréke, a szerző kivívta magának a kortárs cseh irodalmi körök elismerését. 2002-ben a rekordokat döntő eladott példányszám és az olvasói szavazatok alapján a művet Csehországban az Év könyvévé választották. Csoma Borbála fordítása.

Kötve, 208 old., 12,5x17,4 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

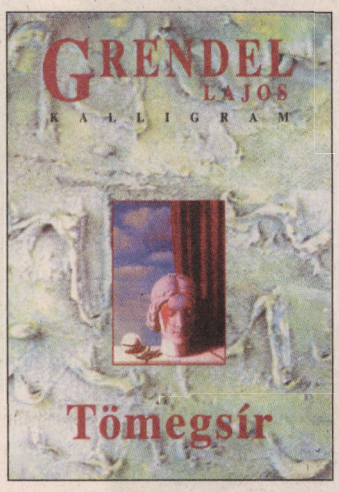

Grendel Lajos
Tömegsír
Kalligram

A *Grendel Lajos Művei* sorozat sorrendben tizenegyedik kötete a Kossuth-díjas szerző először 1999-ben megjelent regényét adja közre. Mély rezignáció és az olykor burleszkbe átcsapó fekete humor jellemzi ezt a lendületes olvasmányt. Persze, az nevet a legjobban, aki utoljára nevet. Meglehet azonban, hogy ennek a regénynek a végére érve immár senki sem fog nevetni.

Kötve, 176 old., 12x18 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel: 220 Sk

ÚJ KÖNYVEINK

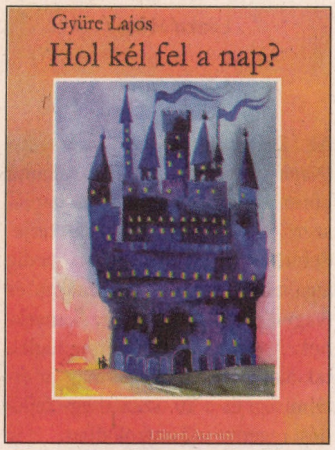

Gyüre Lajos
Hol kél fel a nap?
Lilium Aurum

Tudnak-e beszélni az állatok? Képesek-e emberi cselekedetek végrehajtására? Átléphetünk-e a való világ küszöbén, hogy a képzelet világában kalandozva otthonosan érezzük magunkat? Időzhetünk-e a múlt színes, izgalmas mulatságos eseményei közt, éppen úgy, mintha ma történnének velünk? A kötet történetei, furfangos képéségai szerint igen. Rácz Noémi színes illusztrációival.

Kötve, 104 old., 17,3x24,3 cm
bolti ár: 280 Sk
kedvezménnyel: 252 Sk

Jékely Gáspár
Mester, ébren vagy?
Kalligram

Az ismeretterjesztő kötet, miként alcíme is sugallja (*Regényes párbeszéd a genetikáról, az egyedfejlődésről és az evolúcióról*), különleges intellektuális kalandot kínál. Párbeszédes formában, válogatott ábrákkal és finom humorral egymással szemben álló tudományos elméletek ütköztetésének területévé válik, miközben szerteágazó tudományterületeket fűz össze rendkívül kiérlelt és alaposan felépített gondolatmenetével.

Kötve, 516 old., 14,5x20,8 cm
bolti ár: 390 Sk
kedvezménnyel: 350 Sk

Juhász Katalin
Makacs foltok
Plectrum

Juhász Katalin negyedik verseskötete a töretlen alkotói fejlődés bizonyítéka. „...igen precízen kamatoztatja a '90-es évek líranyelvi fordulatának következményeit" – írja költészetéről H. Nagy Péter. „A többi úgyis sejthető. Mégis titok, makacs, és foltot hagy" – teszi hozzá a pályatárs Szászi Zoltán. Lukács Zsolt illusztrációival.

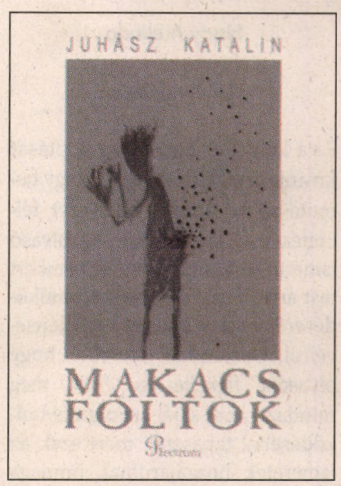

Kötve, 56 old., 13,5x19,5 cm
bolti ár: 180 Sk
kedvezménnyel: 170 Sk

Košková, Hana
Súrodenci zo sna
Plectrum

Versek szlovák nyelven. Hana Košková több kortárs költői antológia és önálló verseskötet szerzője. Verseit számos nyelvre (a magyaron kívül lengyelre, ukránra, oroszra és románra) lefordították. Nyolcadik kötetében az előző versgyűjteményéhez hasonlóan a világ női látásmódja dominál. Katarína Slaninková illusztrációival.

Kötve, 54 old., 13,5x19,5 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

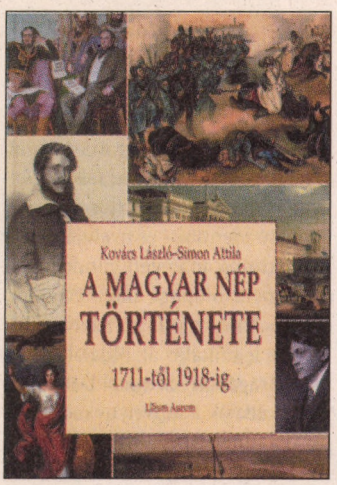

Kovács László–Simon Attila
A magyar nép története
Lilium Aurum

A sorozat második kötete 1711-től 1918-ig foglalja össze a fontosabb történelmi eseményeket, magyar szemszögből. A tanári szöveget színes képek, térképek, portrék, érdekességek, történelmi forrásidézetek egészítik ki, amelyek a tanulót gondolkodásra, önálló munkára késztetik. A kiadvány módszertanában is igyekszik lépést tartani a legmodernebb európai tendenciákkal.

Kötve, 64 old., 21,5x30,4 cm
bolti ár: 278 Sk
kedvezménnyel: 250 Sk

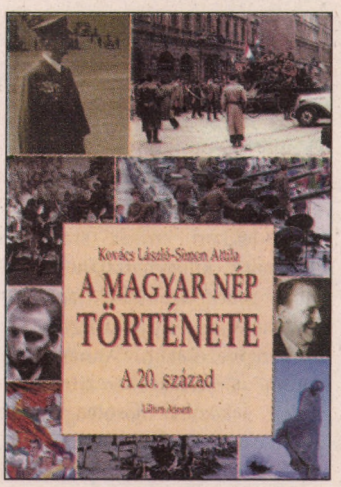

Kovács László–Simon Attila
A magyar nép története
Lilium Aurum

A háromkötetes képes történelmi sorozat befejező része a 20. század időszakát öleli fel. Érdekessége, hogy az eseményeket az egész Kárpát-medencei magyarság szempontjából láttatja. A színes, krétapapíron nyomott, gazdagon illusztrált könyv a tanuló ifjúság és a művelt felnőtt olvasó számára egyaránt hasznos olvasmányt kínál. Az oktatási minisztérium által ajánlott kiadvány.

Kötve, 64 old., 21,5x30,4 cm
bolti ár: 278 Sk
kedvezménnyel: 250 Sk

ÚJ KÖNYVEINK

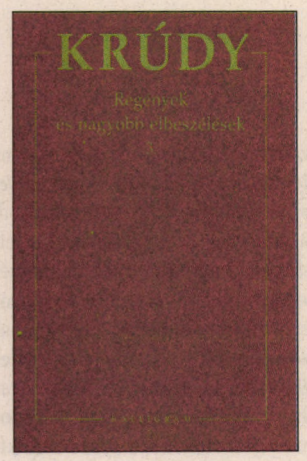

Krúdy Gyula
Összegyűjtött művei 6.
Kalligram

Az életműsorozat újabb kötete két regényt és három hosszabb elbeszélést tartalmaz, köztük az egyik legnépszerűbb Krúdy-művet, *A podolini kísértet* címűt (továbbá: *Az Andráscsik öröksége, Az öreg gárdista, Az alispán leányai, A zurdoki csata*). Az ötvenkötetesre tervezett sorozatnak ehhez a mostani részéhez is gazdag jegyzetapparátus és eligazító forrásjegyzék tartozik.

Kötve, 480 old., 14x20,4 cm
bolti ár: 390 Sk
kedvezménnyel: 320 Sk

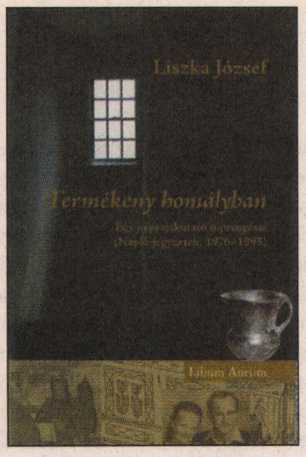

Liszka József
Termékeny homályban
Lilium Aurum

Az *Egy néprajzkutató töprengései (Napló-jegyzetek: 1976–1995)* alcímű kötet az ismert etnológus naplószerű feljegyzéseiből kínál terjedelmes válogatást, egyben pedig izgalmas olvasmányt a szakma és (vagy) a műfaj iránt érzékenyeknek. Így olvasóiban a benne foglaltak alapján egy európai magyar értelmiségi és a 20. század egy fejlődési regénye is kirajzolódhat.

Kötve, 240 old., 14x20,4 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 189 Sk

Mészáros András
Mozgó halhatatlanság
Kalligram

A könyv két része az irodalom történetéhez való kettős viszonyulást hivatott kifejezni: az első rész tanulmányai a hagyományosnak tekinthető pozitivisztikus szemléletet tükrözik, a második rész esszéi az irodalmi kazuisztikáról szóló tanulmány alapeszméje továbbgondolásának tekinthetők, amennyiben a szépség révén megsejthető racionálisan hozzáférhetetlen eszmék a tárgyai.

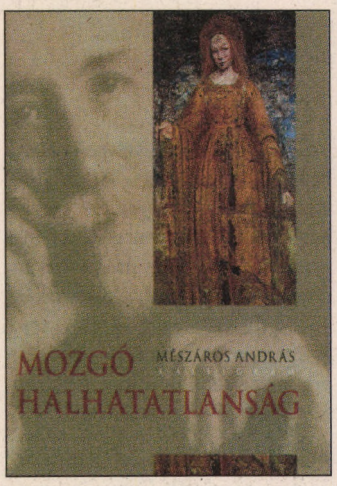

Fűzve, 168 old., 14,5x19,5 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

Nagy Melinda
Humánbiológia
Lilium Aurum

Ez a könyv az embertan oktatását kívánja szolgálni. Fő célja, hogy bemutassa az emberi szervezet felépítését és működését. Az olvasó ismereteket szerezhet az emberi test anatómiai felépítéséről, működéséről és a szervezet életjelenségeiről. Ösztönözni szeretné, hogy olvasója figyelje és értse meg mindazt, amit saját szervezete működéséből tapasztal, mert ezek az ismeretek hozzájárulnak önmaga megismeréséhez.

Fűzve, 250 old., 15x21 cm
bolti ár: 190 Sk
kedvezménnyel: 171 Sk

Z. Németh István
Anticitrom
Lilium Aurum

A kötet arról tanúskodik, hogy írónknak „végtelenített" mondanivalója van a mindenkori emberről a mindenkori ember számára: amennyire kifogyhatatlanok vagyunk gyarlóságainkból, annyira kifogyhatatlan ő e gyakorlóságaink kipellengérezésében. Annak, aki szeretné görbe tükörben látni világunkat, s közben mosolyogni, mi több, hahotázni az emberi gyarlóságokon, jó szívvel ajánljuk e humoreszkeket.

Kötve, 156 old., 15,5x21,6 cm
bolti ár: 170 Sk
kedvezménnyel: 153 Sk

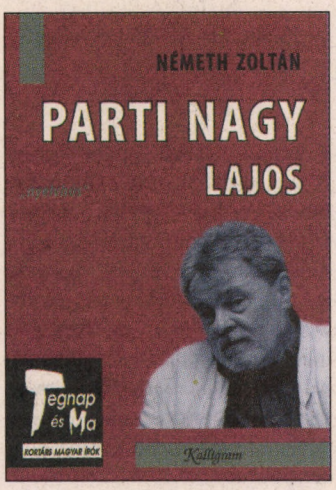

Németh Zoltán
Parti Nagy Lajos
Kalligram

A *Tegnap és Ma* monográfia-sorozat legújabb darabja nemcsak a tárgyát (a Parti Nagy Lajos név alá vonható identitás- és nyelvjátékok, kontextusok tömegét) gondolja újra, hanem önmaga műfaját és az olvasás linearitását is. Szerkezetében ez leginkább az oldalak megosztottságában szemmel látható: a páros oldalak a művek és recepciójuk fő irányait követik, a páratlanok átfogó jellegű értelmezéseket adnak. Részletes bibliográfiával, képekkel.

Kötve, 320 old., 12,2x18 cm
bolti ár: 259 Sk
kedvezménnyel: 240 Sk

ÚJ KÖNYVEINK

Sári B. László
A hattyú és a görény
Kalligram

A kötet arra tesz kísérletet, hogy különböző irodalmi és elméleti szövegek értelmezése révén újragondolja irodalom és politika viszonyát. Emellett a kortárs angolszász teóriák meghonosításának szándékával a politika irodalmilag és esztétikailag produktív jelenlétére irányítja rá a figyelmet – s ezzel úttörő jelentőségűnek mondható a kortárs magyar irodalomtudományban.

Fűzve, 296 old., 13,5x20,5 cm
bolti ár: 240 Sk
kedvezménnyel: 220 Sk

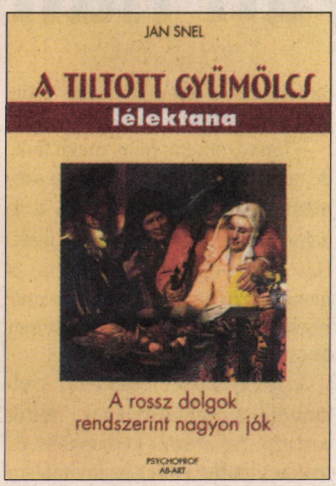

Snel, Jan
A tiltott gyümölcs lélektana
AB-ART

A rossz dolgok rendszerint nagyon jók alcímű kiadvány némely kellemes időtöltést, vagyis az ún. tiltott gyümölcsöket (alkohol, dohányzás, kávé, nassolás, lustálkodás stb.) nem a megszokott sötét oldalukról közelíti meg, hanem ellenkezőleg, ezek pozitív oldalát láttatja. Az amszterdami fiziopszichológus és neurológus nemzetközi sikert arató könyve Hruška Nóra fordításában olvasható magyarul.

Fűzve, 156 old., 14,7x20,7 cm
bolti ár: 280 Sk

Szászi Zoltán
Alátét
Plectrum

A kötet a szerző *Forgácsok* című népszerű és mára már hiánycikké vált könyvéhez hasonlóan a költő-publicista lírai jegyzeteit közli. Szerkezete és válogatásának mikéntje Szászi Zoltánnak a mindennapjainkhoz való közvetlen-őszinte viszonyát hivatott alátámasztani, az irónia és az önirónia pozícióinak felerősödésével. És, amint ezt a könyv fülszövege is hangsúlyozza: a szellemi táplálékkal.

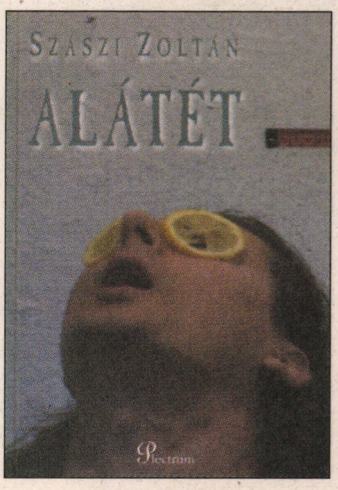

Kötve, 120 old., 13,5x19,5 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

Szobiné Kerekes Eszter
Felvidéki népviseletek babákon
AB-ART

A lemez 41 szlovákiai magyar község 29 viseleti csoportját mutatja be – babákon, népviseletbe öltöztetett babák segítségével, az öltözetek méretarányos, kicsinyített másával.
Az eddig mintegy 150 alkalommal kiállított különleges készlet most az albumban teljes színességével tárul fel az érdeklődők előtt, a bemutatott népviseletek leírásával.

CD-ROM
bolti ár: 290 Sk

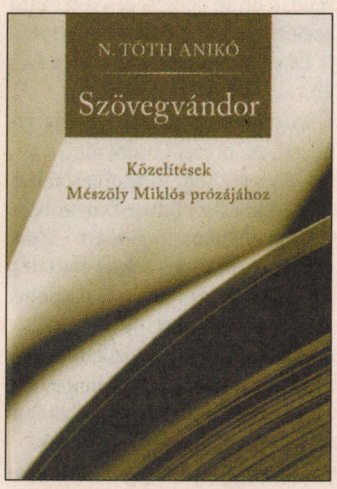

N. Tóth Anikó
Szövegvándor
Kalligram

A *Közelítések Mészöly Miklós prózájához* alcímű tanulmánygyűjtemény egyebek közt a Mészöly-regényekben rögzülő elbeszélő tudatfolyamának változásait, az életművön belüli szövegközi játékok leírhatóságát vizsgálja, valamint a töredék szerepét a kis- és nagyszerkezetekben és a mészölyi prózapoétikai örökség továbbhagyományozódását a kortárs magyar irodalomban.

Kötve, 312 old., 11,8x18,6 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

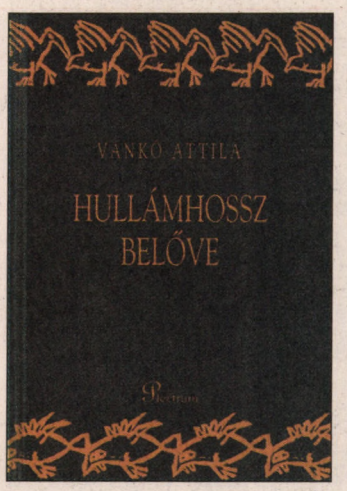

Vankó Attila
Hullámhossz belőve
Plectrum

A szerző *Agytorna* kötetére nem sokan emlékezhetnek, mert magánkiadásban jelent meg, az *Indigó* (2000) címűre már inkább. Itt és most a legújabb opusait adja közre, Mizser Attila szerkesztésében és ajánlásával, a versek elé csatolt három (Van Gogh-, Farnbauer Gábor- és Eörsi István-) mottóval. „És akkor Vankó Attilának lett egy adója. Fogható. Legyünk vevők rá." Fecsó Szilárd illusztrációival.

Kötve, 56 old., 13,5x19,5 cm
bolti ár: 180 Sk
kedvezménnyel: 170 Sk

Hogyan halnak *az emberek*

3. Testvérek

Vagy húsz évvel az első világháború előtt élt a mai Szlovákia déli területén két testvér, mindketten gazdag kereskedők. Az egyik Zólyomban lakott, a másik Losoncon. Mikor meghaltak, egyik is, másik is jóval nyolcvan fölött járt már. Már nem jut eszembe, hogy hívták őket, tán Spengler vagy valami hasonló német nevük volt, mindegy, az ottaniak tudni fogják, kikről van szó.

Ezek a testvérek a haláluk előtt kerek harminc évig haragban voltak egymással. Hajdanán valami apróságon összevesztek, s harminc év elteltével tán már maguk sem tudták, mi volt a harag kiváltó oka.

Történt egyszer, hogy az idősebbik halálos beteg lett. Az orvos közölte vele, hogy napjai meg vannak számlálva, s felnőtt gyermekei ott szipogtak az ágya körül. A haldokló felnyitotta szemét, s így szólt legidősebb fiához:

– Jankó, érzem, hogy meghalok, de addig nem hunyhatom le a szemem, amíg a testvéremmel, a te nagybátyáddal ki nem békülök. Hát utazz el hozzá Losoncra, s mondd meg neki, hogy nekem már végem van, jöjjön, és vegyen tőlem búcsút!

A fiú elutazott Losoncra, s elmondta a nagybátyjának, miről van szó. Az viszont keményfejű és makacs ember volt, s az invitálásra így felelt:

– Üzenem apádnak, hogy haljon csak meg nélkülem. Ha kibírta, hogy nem beszélt velem ezen a világon, akkor a másvilágon se fogok neki hiányozni.

A fiú visszatért Zólyomba, s nemigen tudta, hogyan közölje a már alig lélegző apjával ezt a kegyetlen üzenetet. De az rögtön meglátta a szeme állásán, hogy nem járt sikerrel.

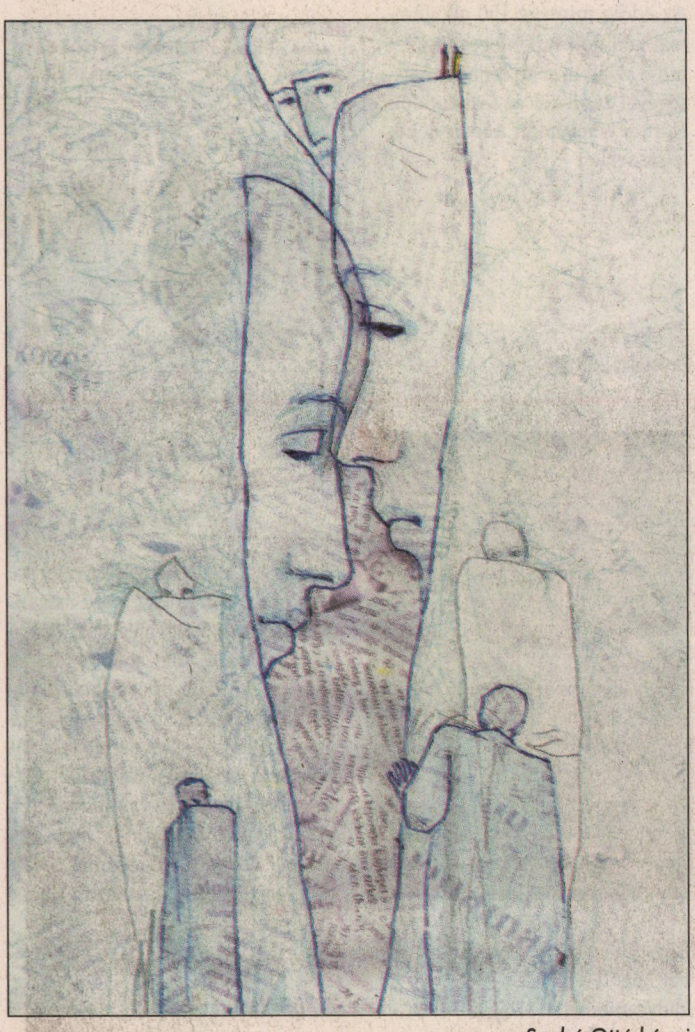

Szabó Ottó képei

– Akkor magam megyek ahhoz a tolvajhoz – jelentette ki az öreg. – Majd meglátjuk, hogy kibékül-e velem a halálom előtt!

És a nagybeteg ember, aki már alig bírt mozdulni is, egyszeriben, mint valami csodára, megmozdult, s felkelt az ágyából. Aztán segítség nélkül felöltözött, segítség nélkül kiment az állomásra, és elutazott Losoncra. December volt, csontrepesztő hideg, s úgy tűnt, a halálos beteg nem bírja ki ezt az utat.

De kibírta.

– Ide figyelj, te vén tolvaj! – förmedt rá meglepett testvérére. – Szóval te nem akarsz velem kibékülni? Búcsúszó nélkül hagyjam itt ezt a világot? Te gazember!

– Nem akarok veled kibékülni! – mondta az.

Az öreg megcsóválta fejét, állt ott még egy darabig, nézte a barátságtalan öccsét, aztán sarkon fordult, s elment. Mindenki azt gondolta, hogy ez az utazás kegyelemdöfés volt neki, hogy hazamenve ágynak dől, s többé nem kel föl.

De bizony az öregúr nem feküdt ágyba. Betegsége csodás módon elmúlt, s olyan egészséges volt, mint azelőtt.

És ezután még csaknem tíz évet élt.

Mígnem egy nap látogatója érkezett. Az öccse, Losoncról.

– Jöttem, hogy kibéküljek veled.

– Akkor légy üdvözölve, testvér!

Megcsókolták egymást. Ittak egy pohárka bort, felelevenítették a régi szép időket, és este a losonci testvér hazautazott.

Másnap az öreg ágynak dőlt, harmadnap meghalt. Negyednapra jött Losoncról a távirat, hogy ott az öccse is visszaadta lelkét az Úrnak.

Hát így haltak az emberek, maguktól, amikor nem volt háború, s nem volt, aki leölje őket.

Emo Bohúň

(Cs. G. fordítása)

Szeretnék május éjszakákon...

A dunaszerdahelyi Lilium Aurum Kiadó újabb jeles dokumentumregénnyel lepte meg az olvasótáborát, Tipary László *Szeretnék május éjszakákon...* című történelmi korrajzával.

Előző kötetében – *Szülőföldem szép határa* – a szerző a deportálások keserveit elevenítette fel, ebben a mostaniban a második világháború fájó mozzanatait és az orosz hadifogság szenvedéseit tárja elénk. Persze, sok mindent megtudhatunk az első világháborús eseményekről és az akkori hadifoglyok visszaemlékezéseiről is. Hasonlókat magam is hallottam a nagyapámtól, habár ő nem az orosz, hanem az olasz fronton harcolt. Maga mellé ültetett a lócára, és mesélte a harctéren átélt borzalmakat... Olyan élethűen ecsetelte az Isonzó menti véres csatákat, sebesüléseinek történetét vagy az utolsó magyar királlyal való találkozását, mintha csak tegnap történt volna!

Így mesél fiainak a kistompai születésű Péli Pál is: ő azonban azokról az egyszerű orosz emberekről, akik emberségesen, sőt barátságosan viszonyultak a magyar és más nemzetiségű hadifoglyokhoz. És szinte hihetetlen, de megkönnyebbülten sóhajtott föl akkor is, amikor 1944 végén megtudta: János fia orosz hadifogságba esett! Azt hangoztatta, és maga is hitte, hogy ott már csak jó dolga lesz, úgy, mint annak idején neki volt... A könyv terjedelmesebb része tehát Péli János történetét, illetve hadifogságának három évét meséli el, Tipary László remek, olvasmányos feldolgozásában.

Mielőtt azonban erről szólnék, érdemes a címére is kitérni, mely egy békebeli dal kezdősora. Magyarázata pedig a következő: egy hadifogoly magyar cigányzenész a fogságban is ragaszkodott hegedűjéhez (mint tenné ezt alighanem minden zenész). S az oroszok is kedvelhették a dalokat, mert nem vették el a hangszerét. És ez a muzsikus a fogság borzalmai közepette, 1947. május 1-jén, pontban éjfélkor elővette a hegedűjét, és játszani kezdte a fenti nótát! A foglyok erre felébredtek – már akiben volt annyi életerő –, és könnyezve énekelték együtt a gyönyörű dallamokat, sajgó szívükben felidézték a boldog békeidők május éjszakáit. Ezért lett a dal a kötet címadója.

Térjünk vissza azonban hősünk történetéhez! Mint már tudjuk, Péli János részt vett a második világháború poklában, s huszonkét évesen, 1944 szeptemberében orosz fogságba esett. Táborba került, ahol őreinek kiszolgáltatva, éhezve és fázva rengeteg szenvedést élt át. Százával voltak összezsúfolva a hatalmas raktárhelyiségben, és télen-nyáron a hideg, csupasz betonon aludtak. Aki megérte a reggelt vagy még tudott mozogni, temette jeltelen tömegsírba elhunyt társait...

A háború és a hadifogság keservei mellett azért némi romantikával is találkozunk a könyvben, legalábbis ilyennek tűnik az ukrán Hanka története. Ő mesélte el Ivánnak, azaz Péli Jánosnak, hogy amikor Ukrajnának ez a része a németek kezére került, fiatal lányként őt is Németországba hurcolták. Társaival együtt munkára vitték, s neki olyan szerencséje volt, hogy egy német tiszt a foglyok közül őt választotta ki felesége mellé szolgálónak. Ott pedig a legnagyobb csodálkozására emberségesen bántak vele: tiszta ruhát és rendes ételt kapott, sőt, a német nyelvet is elsajátította. Mikor aztán 1945 tavaszán a várost elfoglalták az oroszok, ő is hazakerült. Otthon – milyen iróniája a sorsnak! – a hadifogolytáborban kapott munkát, egyebek közt a német foglyok tolmácsa volt. Mégis elvágyódott a „szovjet paradicsomból". Ebben az időben s itt dolgozott együtt Péli Jánossal – s bizony, beleszeretett a magyar Ivánba. Kérte, hogy ha hazaengedik, vigye magával, mondván, hogy hűséges és dolgos felesége lesz. A végén azonban úgy alakult a helyzet, hogy még csak el sem búcsúzhattak egymástól. A továbbiakban Péli János elmeséli még, milyen hosszadalmas és veszedelmes körülmények közt jutott haza Debrecen és Budapest érintésével, hogy aztán végre 1947 októberében találkozhasson a szeretteivel.

A könyvből arról is tudomást szerezhetünk, hogy annak idején miként folytak a sorozások, milyen volt a regrutabál vagy a katonai bevonulások. Nem is beszélve az itt bemutatott szebbnél szebb dalokról és katonanótákról, melyek már az első világháború idején is ismertek voltak, vagy amelyeket otthon daloltak az emberek borozgatás mellett, a legények és a lányok az utcán sétálva... Ezek mind-mind olyan egyedi értékei a könyvnek, amelyeket érdemes és szükséges megőrizni a jövő nemzedékei számára. Másrészt a háborús emlékekről szóló és a hadifogság-irodalom feltétlen ismerete ajánlott a fiatalabb korosztály számára. Mindenképp érdemes hát elolvasni Tipary László legújabb könyvét!

Oros László

Fej vagy írás?

Október 26-án ismét a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeumának a vendége volt az írószövetség. A *Pozsonyi Páholy* rendezvénysorozat mostani főszereplője Cselényi László volt. Vagyis csak részben, és az irodalmi délutánt moderáló Tőzsér Árpád mellett, mert a prímet a Cselényi-írás, a Cselényi-szöveguniverzum vitte, H. Nagy Péter értő előadásában. Melyben szó esett e versek közelmúltbeli fontosabb recepciójáról, egyebek közt az *Escorial avagy a Cs-tartomány* című tanulmánygyűjteményről, vagy Bohár András monográfiájáról, melyek – szerencsére – korántsem zárják le az értelmezés kérdésirányait, ellenkezőleg. Amint erre H. Nagy Péter is ráirányította hallgatósága figyelmét, kitérve e költészetnek a hagyományhoz való viszonyulása kérdéskörére, a Cselényi-líra (bizonyos, de jelentős részének) szerepére a neoavantgárd irodalomban, kiemelve az *Aleatória...* című kötetkompozíció központi jelentőségét, ennek partitúraszerűségét és benne a „véletlen", vagy a másik oldalról: az olvasó központi főszerepét. És így tovább, mindenki legnagyobb ámulatára és megelégedésére. Ott és akkor egyszeriben mindenki számára megint érdekessé vált ez a költészet, ez az így bemutatott Cselényi-líra. S egyszeriben már azt sem nagyon sajnáltuk, hogy ezúttal nem a fej szólalt meg. Hát igen, jegyezte meg Tőzsér Árpád alighanem mindünk nevében: ez az, amikor a szakma közelít a szöveghez: az egyszeriben közelivé válik. Ez volt ugyanis (látszik innen, utólag) a délután tétje. Nagy dobás volt, s nem a véletlenen múlt, hogy nyertünk. (cs)

Az Új Szó
könyvekkel és olvasókkal
foglalkozó melléklete

Könyvjelző

Megjelenik havonta egyszer
Készül a Szlovák Köztársaság
Kulturális Minisztériumának
támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor
DTP: Toronyi Péter

Levélcím:
Könyvjelző, Námestie SNP 30,
814 64 Bratislava 1
Villámposta:
konyvjelzo@poetic.com
www.ujszo.com

A Könyvjelző legközelebb
december 14-én,
csütörtökön jelenik meg.

Nyerteseink

Múlt havi kérdésünk megválaszolói közül **Kővágó Máriának** kedvezett a szerencse, neki küldjük Grendel Lajos Einstein harangjai című regényét (a Kalligram ajándéka). A helyes válasz: Tóth Krisztina költészeti különdíjat kapott. Az egy vagy több Tóth Krisztina-könyv címének beküldői közt Grendel Lajos most újra megjelent, Tömegsír című regényét sorsoltuk ki (a Kalligram ajándékát **Képes András**nak küldjük). Rengetegen írták meg az Ars Poetica másik magyar költő-előadójának (Szkárosi Endrének) a nevét. Köztük a Csallóközi Kiskönyvtár sorozat néhány darabját sorsoltuk ki (a Kalligram ajándéka). Ipolyi Arnold könyvét (Csallóközi uti-képek) **Lőrincz László** kapja, Fényes Elekét (Komárom vármegye leírása [1848]) **Halgas Ildikó**, Kur Gézáét (Küzdelmeink) **Németh Terézia**, Kocsis Arankáét (A vajkai szék nemesei) **Szép János**, Takács Andrásét (A csallóközi néptáncok) **Komáromi Mária**. Mindannyiuknak gratulálunk.

Szkárosi Endre az Ars Poetica fesztiválon „verset mond" *(Cs. G. felvételei)*